

HET GERINGD MESTKAALKOPJE *PSILOCYBE MOELLERI* Guzmán NIEUW IN NEDERLAND

Mededeling Biologisch Station Wijster nr. 579

Melchior van Tweel, Droevendaalsesteeg 83, 6708 PR Wageningen.
Eef Arnolds, Biologisch Station, Kampsweg 27, 9418 PD Wijster.

Psilocybe moelleri was found on cow-pats in a moist meadow during mycocoenological research in the autumn of 1995. This is the first record of the species in The Netherlands. It is close to *P. merdaria*, with which it may have been confused, but *P. moelleri* possesses bigger spores and an annulus.

Inleiding

In de herfst van 1995 is een doctoraalonderzoek gedaan bij het Biologisch Station Wijster naar de verandering van de vegetatie en paddestoelflora in graslanden, heiden en stuifzandvegetaties in Drenthe (Van Tweel, 1996; Van Tweel & Arnolds, 1996). Tijdens dit onderzoek is een aantal proefvlakken van het promotie-onderzoek van Arnolds (1981) opnieuw onderzocht. Van de proefvlakken zijn vegetatie-opnamen en paddestoelopnamen gemaakt die vergeleken zijn met de gegevens van Arnolds.

Op 10 oktober 1995 zijn de proefvlakken in het Eexterveld bezocht. In proefvlak 59 werd een groepje van 7 kaalkopjes (*Psilocybe*) aangetroffen op een oude koeienkeutel. Omdat de paddestoelen bij ons onbekend waren, zijn ze gefotografeerd en meegenomen.

Terug op het Biologisch Station bleek al snel dat het *Psilocybe moelleri* Guzmán betrof, een soort die nog niet uit Nederland bekend was. De soort is gedetermineerd met deel 5 van de British Fungus Flora (Watling & Gregory, 1987).

Beschrijving

Psilocybe moelleri Guzmán (figuur 1)

Omdat *Psilocybe moelleri* nog niet uit Nederland bekend was, heeft de soort nog geen Nederlandse naam gekregen. Wij stellen hierbij de naam "Geringd mestkaalkopje" voor. De soort heeft codenummer 119.22.0 gekregen. Van de paddestoelen is de volgende beschrijving gemaakt:

Hoed 12-17 mm breed, convex tot plano-convex, soms met kleine umbo, hygrofaan, vochtig vrij donker grijsbruin, doorschijnend gestreept, droog bleek grijsachtig oker met een okeroranje centraal gebied, sterk kleverig, zonder velumresten. Lamellen [L=16-20, l=(1)-3] breed aangehecht, ongeveer horizontaal, vrij dicht opeen, roodachtig bruin, jong duidelijk gemarmerd, met witte lamelsnede. Steel 62-70 x 1,8-2,3 mm, cilindrisch, bleek

okerkleurig tot bleek vleeskleurig, sterk met witte vezels in de lengte gestreept tot iets vlokkelig, met dunne vliezige, hangende ring, bijna tegen de steel gedrukt; ring eerst witachtig, later donker roodachtig bruin door sporen. Vlees in hoed grijsbruin, in steel okerachtig. Geur duidelijk, vrij sterk, zoet-aromatisch als Okergele korrelhoed (*Cystoderma amianthinum*).

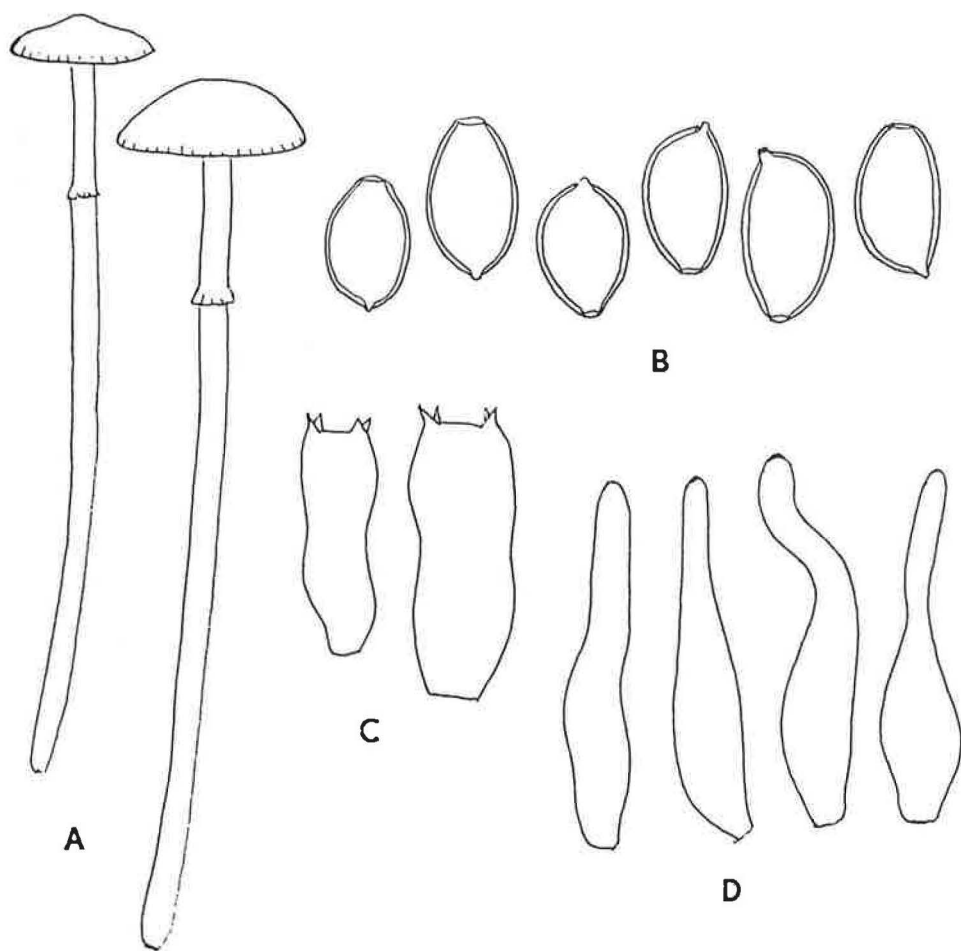
Sporen (10-)13-15 x 7,5-9,5 μm , $Q=1,5-1,8$, vrij bleek grijsbruin, van voren gezien nauwelijks breder, met apicale kiempore, $\pm 2\mu\text{m}$ wijd. Basidiën 4-sporig 21-26 x 9-10,5 μm . Cheilocystiden talrijk, flesvormig, 22,5-36,5 x 7,5-10(-14) x 3,5-4,5 μm , top iets breder, $\pm 4,5-6,0\mu\text{m}$ breed. Pleurocystiden ontbrekend. Hoedhuid opgebouwd uit kris-kras lopende hyfen met smalle elementen, 3-6 μm breed, hyalien of met geel pigment.

Standplaats

De soort is gevonden in het Eexterveld (kilometerhok 12-45-24), onderdeel van het stroomgebied van de Drentse Aa. Het gebied is eigendom van en in beheer bij Staatsbosbeheer. In het Eexterveld wordt een verschrallingsbeheer uitgevoerd, waarbij een gedeelte wordt gemaaid en een gedeelte wordt begraaasd. De soort is gevonden in het gedeelte dat begraaasd wordt. De vegetatie behoort tot de subassociatie met Moerasrolklaver van de Kamgrasweide (*Lolio-Cynosuretum lotetosum uliginosi*). Enkele veel voorkomende plantensoorten zijn Pitrus (*Juncus effusus*), Kruipende boterbloem (*Ranunculus repens*), Madeliefje (*Bellis perennis*), Geknikte vossestaart (*Alopecurus geniculatus*), Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*), Gewoon dikkopmos (*Brachythecium rutabulum*), Mannagras (*Glyceria fluitans*), Moerasstruisgras (*Agrostis canina*) en Ruw beemdgras (*Poa trivialis*). Andere paddestoelen die in hetzelfde proefvlak zijn aangetroffen, zijn Oranje mestzwammetje (*Cheilymenia granulata*), Pitrusfranjekelkje (*Lachnum apalum*), Biezenmycena (*Mycena bulbosa*) en de Grauwe, Gazon- en Franjevlekplaat (*Panaeolus fimicola*, *P. foenicicii* en *P. sphinctrinus*). De meeste soorten wijzen op vrij voedselrijke omstandigheden.

Discussie

Het Geringd mestkaalkopje wordt voor het eerste beschreven uit Groenland door Möller (1945) als *Stropharia merdaria* forma *macrospora*. Guzmán (1978) heeft dit taxon als aparte soort beschreven en genoemd naar de Deens mycoloog. Het voornaamste verschil tussen *Psilocybe merdaria* en *P. moelleri* is zoals Möller's naam al suggereert, de grootte van de sporen. Bij *Psilocybe merdaria* meten deze volgens Watling & Gregory (1987) (10-)11-13(-14) x 7-8(-9) μm , bij *P. moelleri* (11-)13-14(-16) x (7-)7,5-8,5 μm . Bovendien heeft de laatste soort steeds een afstaand, vliezig ringetje (vandaar de Nederlandse naam). Bij *Psilocybe merdaria* is de ontwikkeling van het velum variabel,

Figuur 1. Geringd mestkaalkopje (*Psilocybe moelleri*) - A. vruchtlichamen (x 1,4); B. sporen (x 1400); C. basidiën (x 1400); D. Cheilocystiden (x 1400).

maar zelden blijft er een duidelijk vliezig ringetje op de steel achter.

Psilocybe moelleri komt volgens Guzmán (1983) zeer verspreid in koude en gematigde gebieden voor. Hij vermeldt vondsten uit Groenland, Verenigde Staten, Peru, Argentinië, Chili, Tsjecho-Slowakije, Frankrijk, Zweden en Groot-Brittannië. In 1978 noemt deze auteur de soort zelfs zeer algemeen in Noord- en Zuid-Amerika en Europa. De gegevens uit Europa zijn hiermee niet in overeenstemming. De opgave uit Groot-Brittannië gaat terug op een beschrijving van Rea uit 1922 (onder de namen *Stropharia merdaria* en *S. ventricosa*). *Psilocybe moelleri* wordt door Krieglsteiner (1991) niet gerapporteerd uit West-Duitsland en wordt evenmin vermeld door Hansen & Knudsen (1992). Wellicht is de soort vroeger verward met *P. merdaria*. Dit zal uit een revisie van herbariummateriaal kunnen blijken. Een begin (drie collecties) hiervan heeft echter nog geen *Psilocybe moelleri*'s opgeleverd.

Literatuur

- Arnolds, E.J.M., 1981. Ecology and coenology of macrofungi in grasslands and moist heathlands in Drenthe, The Netherlands. Part 1. Introduction and Synecology. Proefschrift Rijksuniversiteit Utrecht. Bibliotheca mycol. 83.
- Guzmán, G., 1978. The species of *Psilocybe* known from Central and South America. Mycotaxon 7: 225-255.
- Guzmán, G., 1983. The genus *Psilocybe*. Beih. Nova Hedwigia 74.
- Hansen, L., Knudsen, H. (eds.) 1992. Nordic macromycetes vol. 2: Polyporales, Boletales, Agaricales, Russulales. Nordsvamp, Copenhagen.
- Krieglsteiner, G.J., 1991. Verbreitungsatlas der Großpilze Deutschlands (West). Band 1A, Stuttgart.
- Möller, F.H., 1945. Fungi of the Færøes. Part I. Basidiomycetes, Copenhagen.
- Tweel, M. van, 1996. Verandering van vegetatie en paddestoelenflora van graslanden, heiden en stuifzandvegetaties in Drenthe. Doctoraalscriptie. Biologisch Station, Wijster.
- Tweel, M. van, Arnolds, E., 1996. Veranderingen in de paddestoelflora van graslanden, heiden en stuifzandvegetaties in Drenthe. Coolia 39: 201-210.
- Watling, R., Gregory, N.M. 1987. British Fungus Flora 5. Strophariaceae & Coprinaceae p.p.

korstmossen, mooie paddestoelen, schimmels, zwammen,
geboekte informatie:

Natuur en Boek

de winkel waar men ook voor u bestelt

Bankastraat 10, 2585 EN - Den Haag, 070 - 350 56 48